

ROCZNIK TOMISTYCZNY
6 (2017)

ROCZNIK TOMISTYCZNY
6 (2017)

ΘΩΜΙΣΜΟΣ ΤΑ ΧΡΟΝΙΚΑ
ANNARIUS THOMISTICUS
THOMISTIC YEARBOOK
THOMISTISCHE JAHRBUCH
ANNUAIRE THOMISTIQUE
ANNUARIO TOMISTICO
TOMISTICKÁ ROČENKA

ROCZNIK TOMISTYCZNY
6 (2017)

Naukowe Towarzystwo Tomistyczne
WARSZAWA

KOMITET REDAKCYJNY / EDITORIAL BOARD:

Michał Zembrzuski (sekretarz / secretary), Magdalena Płotka (zastępca redaktora naczelnego / deputy editor), Dawid Lipski, Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk (redaktor naczelnny / editor-in-chief)

RADA NAUKOWA / SCIENTIFIC COUNCIL:

Adam Wielomski, Stanisław Wielgus, Antoni B. Stępień, Sławomir Sobczak, Arkady Rzegoc-ki, Andrzej Maryniarczyk, Marcin Karas, Krzysztof Kalka, Marie-Dominique Goutierre, Mieczysław Gogacz, Paul J. Cornish, Mehmet Zeki Aydin, Artur Andrzejuk, Anton Adam.

RECENZENCI / REVIEWERS

Antoni B. Stępień, Karolina Ćwik, Paul J. Cornish, Tomasz Pawlikowski, Marie-Dominique Goutierre, Piotr Mazur, Grzegorz Hołub, Andrzej Jonkisz, Marek Prokop

REDAKCJA JĘZYKOWA / LANGUAGE EDITORS

Elżbieta Pachciarek (j. polski), Bernice McManus-Falkowska, Magdalena Płotka (j. angielski), Christel Martin, (j. francuski), Michał Zembrzuski (greka, łacina)

PROJEKT OKŁADKI

Mieczysław Knut

OPRACOWANIE GRAFICZNE, SKŁAD I ŁAMANIE

Maciej Głowacki

© Artur Andrzejuk / Naukowe Towarzystwo Tomistyczne (wydawca / editor)

Warszawa 2017

ISSN 2300-1976

Rocznik Tomistyczny ukazuje się dzięki pomocy Jacka Sińskiego

Redakcja Rocznika Tomistycznego

ul. Klonowa 2/2 05-806 Komorów POLSKA

Druk i dystrybucja:

WYDAWNICTWO von borowiecky

05-250 Radzymin

ul. Korczaka 9E

tel./fax (0 22) 631 43 93,

tel. 0 501 102 977

www.vb.com.pl e-mail: ksiegarnia@vb.com.pl

WYDAWNICTWO
von borowiecky

Spis treści

Od Redakcji.....	11
Corrigenda et addenda.....	12
Artur Andrzejuk Istnienie pierwszym aktem bytu	13

Rozprawy i artykuły

Richard Kalka Structure metaphysique de la relation chez Thomas d'Aquin.....	29
Karolina Ćwik Wpływ wcielenia Słowa na rozumienie wszechmocy Boga w ujęciu św. Tomasza z Akwinu.....	47
Izabella Andrzejuk Kontemplacja i poznanie <i>per raptum</i> . Tomaszowe źródła rozumienia istoty doświadczenia mistycznego.....	59
Michał Zembrzuski Tomaszowy argument „z blokowania” za niematerialnością działań intelektu.....	77
Artur Andrzejuk Struktura bytu w <i>Summa contra Gentiles</i> Tomasza z Akwinu.....	99
Ewa A. Pichola Realizm fenomenologiczny Dietricha von Hildebranda wobec realizmu metafizycznego św. Tomasza z Akwinu.....	121
Izabella Andrzejuk Tomaszowe rozumienie przyjaźni jako <i>amicitia</i> i <i>caritas</i> . Człowiek w relacjach z Bogiem i z drugim człowiekiem.....	133
Marcin Karas Z dziejów arystotelizmu chrześcijańskiego w Polsce. Porównanie kosmologii św. Tomasza z Akwinu i ks. Benedykta Chmielowskiego.....	153
Tomasz Pawlikowski Mistyki i działacz religijny w ujęciu ks. Aleksandra Usowicza.....	167
Jan Pociąg Relacja materii i ruchu w ujęciu Tadeusza Wojciechowskiego i Alberta Mitterera	189
Kingsley Ch. Ekeocha The method for the discovery of the absolute transcendental properties of being in Mieczysław Albert Krąpiec's metaphysics	207

Sprawozdania i recenzje

Jakub Koška

Sprawozdanie z Sympozjum ku czci św. Tomasza z Akwinu w 743 rocznicę jego śmierci pt. „Tomasz z Akwinu: wczoraj - dziś - jutro” 233

Michał Zembrzuski

Sprawozdanie z sympozjum naukowego „Tomizm konsekwentny” ku czci Profesora Mieczysława Gogacza w dziewięćdziesięciolecie jego urodzin 239

Izabella Andrzejuk

Recenzja: Piotr Stanisław Mazur, *Zarys podstaw filozofii człowieka. Antropologiczne zastosowanie metody separacji*, Księgarnia Akademicka, Kraków 2016, stron 216 243

Artur Andrzejuk

Filozoficzna etyka z *Summy teologii* (jeszcze raz) po polsku [Recenzja przekładów W. Galewicza] 249

Artur Andrzejuk

Recenzja: Arkadiusz Gudaniec, *U podstaw jedności bytowej człowieka. Studium z metafizyki osoby*, Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu, Lublin 2016, stron 520 261

Artur Andrzejuk

Recenzja: Kazimierz Mikucki, *Tomizm w Polsce po II wojnie światowej*, Księgarnia Akademicka, Kraków 2015, stron 366 267

Artur Andrzejuk

Recenzja: Ryszard Polak, *Człowiek i moralność w myśli Jacka Woronieckiego OP. Filozoficzne podstawy katolickiej etyki wychowawczej i jej zasady*, Wydawnictwo „von borowiecky”, Warszawa-Radzymin 2017, stron 566 275

Artur Andrzejuk

Recenzja: Paweł M. Świącki, *Teleologia poznania intelektualnego według Tomasza z Akwinu*, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2015, stron 216 279

Artur Andrzejuk

Tomizm biblijny [Recenzja dwóch przekładów komentarzy do *Corpus Paulinum*]. 283

Jacek Grzybowski

Analityka i tomizm. Czy możliwości mogą mieć akty? Wokół książki Michała Głowiaki *Możliwości i ich akty. Studium z tomizmu analitycznego* (Oficyna Wydawnicza ATUT, Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe, Wrocław 2016, stron 380) 293

Tomasz Pawlikowski

Recenzja: *Logika Marcina Śmigleckiego. Wprowadzenie, przegląd zagadnień, antologia tekstów*, opracowali Roman Darowski SJ i Franciszek Bargieł SJ, Akademia Ignatianum w Krakowie, Wydawnictwo WAM, Kraków 2016, stron 316 299

Michał Zembrzuski

Recenzja: Aleksander Lisowski, *Transcendentalia jako przejawy aktu istnienia bytu w metafizyce św. Tomasza z Akwinu*, Iota Unum, Warszawa 2015, stron 136 303

Michał Zembrzuski

Recenzja: Edmund Morawiec, *Wybrane filozoficzne koncepcje rozumu ludzkiego i racjonalność*, Wydawnictwo Liber Libri, Warszawa 2014, stron 195 311

Michał Zembrzuski

Recenzja: Piotr Roszak, Jörgen Vijgen, *Reading Sacred Scripture with Thomas Aquinas. Hermeneutical Tools, Theological Quaestiones And New Perspectives*, Brepols 2015, pp. 608 315

Natalia Herold

Recenzja: Stanisław Gałkowski, *Długomyślność. Wprowadzenie do filozofii wychowania*,
Akademia Ignatianum w Krakowie, Wydawnictwo WAM, Kraków 2016, stron 328..... 321

Polemiki i dyskusje

Mateusz Penczek

Kilka uwag polemicznych w odpowiedzi na recenzję mojej książki *Wola i intelekt*
w filozofii Tomasza z Akwinu..... 331

Nota o autorach.....345

Table of Contents

Editorial.....	11
Corrigenda et addenda.....	12
Artur Andrzejuk Existence as the first act of being	13

Dissertations and articles

Richard Kalka The metaphysical structure of relation by Thomas Aquinas	29
Karolina Ćwik Influence of Incarnation of the Word of God on understanding God's omnipotence according to St. Thomas Aquinas.....	47
Izabella Andrzejuk Contemplation and cognition <i>per raptum</i> . Thomas's sources of understanding the essence of the mystical experience	59
Michał Zembrzuski Aquinas's impediment argument for the immateriality of the intellect.....	77
Artur Andrzejuk Structure of being in <i>Summa contra Gentiles</i> by Thomas Aquinas	99
Ewa A. Pichola Dietrich von Hildebrand's Phenomenological Realism in Discussion with St. Thomas Aquinas' Metaphysics	121
Izabella Andrzejuk The Thomas Aquinas' Understanding of Friendship as <i>amicitia</i> and <i>caritas</i> . The Man's Relations with God and with other Man.....	133
Marcin Karas From the History of Christian Aristotelianism in Poland. Comparisons of Cosmology St. Thomas Aquinas' and Fr. Benedict Chmielowski.....	153
Tomasz Pawlikowski Mystic and religious activist in the view of Aleksander Usowicz CM	167
Jan Pociąg Albert Mitterer's and Tadeusz Wojciechowski's Concepts of the Interdependence of Matter and Motion	189
Kingsley Ch. Ekeocha The method for the discovery of the absolute transcendental properties of being in Mieczysław Albert Krąpiec's metaphysics	207

Reports and Reviews

Jakub Koška

The Report of the Symposium in Honor of St. Thomas Aquinas, 743th Anniversary of his Death. 'Thomas Aquinas: Yesterday – Today – Tomorrow' 233

Michał Zembrzuski

The Report of the Symposium „Consequential Thomism” Dedicated to Professor Mieczysław Gogacz in the Ninety Years of His Birth 239

Izabella Andrzejuk

Review: Piotr Stanisław Mazur, *Zarys podstaw filozofii człowieka. Antropologiczne zastosowanie metody separacji*, Księgarnia Akademicka, Cracow 2016, pp. 216..... 243

Artur Andrzejuk

Philosophical Ethics in *Summa theologiae* (Once Again) in Polish. [Review of W. Galewicz Translations] 249

Artur Andrzejuk

Review: Arkadiusz Gudaniec, *U podstaw jedności bytowej człowieka. Studium z metafizyki osoby*, Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu, Lublin 2016, pp 520..... 261

Artur Andrzejuk

Review: Kazimierz Mikucki, *Tomizm w Polsce po II wojnie światowej*, Księgarnia Akademicka, Cracow 2015, pp. 366..... 267

Artur Andrzejuk

Review: Ryszard Polak, *Człowiek i moralność w myśli Jacka Woronieckiego OP. Filozoficzne podstawy katolickiej etyki wychowawczej i jej zasady*, Wydawnictwo „von borowiecky”, Warsaw-Radzymin 2017, pp. 566..... 275

..Artur Andrzejuk

Review: Paweł M. Świącki, *Teleologia poznania intelektualnego według Tomasza z Akwinu*, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2015, pp. 216..... 279

Artur Andrzejuk

Biblical Thomism. [Review of Commentary in *Corpus Paulinum* Translations] 283

Jacek Grzybowski

Analytic and Thomism. Can potentials have acts? Around Michał Głowala Book *Możliwości i ich akty. Studium z tomizmu analitycznego* (Oficyna Wydawnicza ATUT, Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe, Breslau 2016, pp. 380)..... 293

Tomasz Pawlikowski

Review: *Logika Marcina Śmigleckiego. Wprowadzenie, przegląd zagadnień, antologia tekstów*, opracowali Roman Darowski SJ i Franciszek Bargieł SJ, Akademia Ignatianum w Krakowie, Wydawnictwo WAM, Cracow 2016, pp. 316..... 299

Michał Zembrzuski

Review: Aleksander Lisowski, *Transcendentalia jako przejawy aktu istnienia bytu w metafizyce św. Tomasza z Akwinu*, Iota Unum, Warsaw 2015, pp. 136. 303

Michał Zembrzuski

Review: Edmund Morawiec, *Wybrane filozoficzne koncepcje rozumu ludzkiego i racjonalność*, Wydawnictwo Liber Libri, Warsaw 2014, pp 195..... 311

Michał Zembrzuski

Review: Piotr Roszak, Jörgen Vijgen, *Reading Sacred Scripture with Thomas Aquinas. Hermeneutical Tools, Theological Quaestiones And New Perspectives*, Brepols 2015, pp. 608..... 315

Natalia Herold
Review: Stanisław Gałkowski, *Długomyślność. Wprowadzenie do filozofii wychowania*,
Akademia Ignatianum w Krakowie, Wydawnictwo WAM, Cracow 2016, pp. 328..... 321

Controversy and Discussions

Mateusz Penczek
Some Polemical Remarks in Response to the Review of My Book *Wola i intelekt*
w filozofii Tomasza z Akwinu..... 331

Note about authors..... 345

Realizm fenomenologiczny Dietricha von Hildebranda wobec realizmu metafizycznego św. Tomasza z Akwinu

Słowa kluczowe: afektywność, racjonalność, realizm fenomenologiczny, realizm metafizyczny, Dietrich von Hildebrand, św. Tomasz z Akwinu

I. Wstęp

Refleksji nad dorobkiem von Hildebranda w kontekście myśli św. Tomasza nie da się jedynie sprowadzić do zagadnienia: „fenomenologia wobec filozofii klasycznej”, gdyż autor reprezentuje indywidualną szkołę. Precyzyjniej byłoby sformułować problem jako: „fenomenologia D. von Hildebranda wobec filozofii klasycznej św. Tomasza”. Należy dokładnie sprecyzować nurt fenomenologii wypracowany przez niemieckiego myśliciela. Jest on uczniem Edmunda Husserla, ale nie naśladuje go bezkrytycznie,

jest również uczniem Maxa Schelera, ale świadomym niedoskonałości systemu swojego nauczyciela¹. Przyłącza się do Adolfa Reinacha i reprezentuje tę część grona fenomenologów, która na fundamencie platonizmu stawia filozofii zadanie dotarcia do obiektywnie istniejącej rzeczywistości. W późniejszych zaś latach sięga po św. Augustyna, uważając go za prekursora fenomenologii. Prawdziwe znaczenie fenomenologii jest dla von Hildebranda zawarte w *Logische Untersuchungen* Husserla, chodzi o rzeczywi-

Mgr Ewa Agnieszka Pichola, absolwentka Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej UKSW. Obecnie doktorantka w Instytucie Filozofii Uniwersytetu Jagiellońskiego.

¹ Tuż po śmierci Schelera napisał krytyczną biografię, w której zauważył błędy w koncepcji swojego przyjaciela. Zob. A. von Hildebrand, *D. von Hildebrand, The Soul of a Lion*, San Francisco 2000, s. 206, 218-219.

sty, intuicyjny kontakt z przedmiotem posiadającym prawdziwą istotę (*essence*)².

Mimo że wśród prekursorów fenomenologii realistycznej ani wśród jego mistrzów nie znajdujemy tomistów, nie można przypisać von Hildebrandowi jednoznacznie negatywnego poglądu na ten nurt filozofii klasycznej, który reprezentują kontynuatorzy św. Tomasza. Prowadzi on swoje badania nieco równolegle. Natomiast przez fakt, że Hildebrandowska metoda fenomenologii realistycznej przybrała kształt filozofii chrześcijańskiej, nie dało się uniknąć konfrontacji z Akwinatą, dlatego fenomenolog okazjonalnie daje wyraz swoim przekonaniom³. Nie zaprzeczając autorytetowi św. Tomasza uważa, że fenomenologia mu nie ustępuje. Stano-

wi dla niego bądź alternatywę, bądź równorzędne narzędzie w docieraniu do prawdy o rzeczywistości. Jak wiadomo, uznanie dla filozofii św. Tomasza miało swoje podstawy i było podyktowane, najogólniej rzecz ujmując, uniwersalizmem i niezawodnością względem realizmu poznawczego⁴. Przekonamy się, że von Hildebrand ten sam cel stawia fenomenologii. Jest zatem, przynajmniej w ukierunkowaniu na racjonalizm, zbieżny ze św. Tomaszem. Wiele wypowiedzi von Hildebranda brzmi klasycznie. Niemiecki myśliciel wielokrotnie daje wyraz przekonaniu o istnieniu świata obiektywnego. Punktem wyjścia fenomenologii ma być to, co zastane, fenomenologia jest egzystencyjnym kontaktem z rzeczywistością, obcowaniem

² Manifestem i najczęściej cytowanymi w tym kontekście są słowa: „Meaning of phenomenology is in strict, radical opposition to any idealism. It signifies in fact the most outspoken objectivism and realism. It is this meaning of phenomenology which we find in the writings of Adolf Reinach, Alexander Pfander, myself, and several others, and which we, at least, identified with the meaning of phenomenology in the first edition of Husserl’s *Logische Untersuchungen*”. D. von Hildebrand, *What is Philosophy?*, London 1991, s. 223. Więcej o Hildebrandowskiej metodzie także: J. Seifert, *Editor’s Introductory Essay*, w: D. von Hildebrand, *What is Philosophy?*, dz. cyt. s. 7-56.

³ Dopuszczałoby więc drogi filozofowania. W latach sześćdziesiątych nie zmienił stanowiska: „Jak mi powiedział niedawno pewien uznany francuski teolog, ubolewający nad dzisiejszym spustoszeniem winnicy Pana, integralności są tak samo groźni jak moderniści. Integralności – którzy wszystko, co nie jest ściśle tomistyczne, uznają za herezję – są przez swoje ograniczenie umysłowe równie dużym niebezpieczeństwem jak progresiści, którzy chcą wprowadzić pluralizm w Kościele, albo jak Hans Küng, który zaprzecza nieomyślności Kościoła. Jest to oczywiście wielka pomyłka: ograniczoność integralistów może i jest godna ubolewania, ale nie jest to postawa hereetycka. Traktują oni pewne tezy filozoficzne jako nierozzerwanie związane z ortodoksją, podczas gdy są to dwie różne rzeczy”. Tenże, *Spustoszona winnica*, tłum. T. G. Pszczołkowski, Warszawa 2000, s. 17-18.

⁴ Filozofia klasyczna to wiedza uniwersalna, obiektywistyczna i racjonalna. Jej zadaniem jest poznanie koniecznych relacji wewnętrznych, jest wiedzą filozoficzną, która dociera do wewnętrznych pryncypiów bytu, wskazuje na prawdę o rzeczywistości. Cechę realizmu zabezpiecza kontakt poznawczy z istniejącą rzeczywistością, racjonalność polega na respektowaniu praw bytu i zasad tożsamości, niesprzeczności, celowości, wyłączonego środka i racji dostatecznej. E. Morawiec, *Filozofia klasyczna a niektóre negatywne własności współczesnej kultury*, w: *Co daje współczesnemu człowiekowi studium filozofii klasycznej*, red. P. Mazanka, M. Mylik, Warszawa 1997, s. 20-21. Realizm tomistyczny polega w skrócie ujmując, na przyjęciu za punkt wyjścia byt, istnienie, czego konsekwencje zostaną wyrażone w zdaniu: *ab esse ad nosse valet consequentia*. Oznacza to zasadniczo, że gdyby nie było rzeczy, nie byłoby jej poznania. Zob. É. Gilson, *Realizm tomistyczny*, Warszawa 1968, s. 29.

z pełnią i pełną treścią bytu⁵. Liczne deklaracje nie pozostawiają wątpliwości, że zadaniem fenomenologii jest poszukiwanie obiektywizmu i badanie rzeczywistości. Dodatkowo interpreta-

torzy zwracają uwagę, że nie tylko racjonalność myśli, ale również otwartość fenomenologii stanowią silne atuty niemieckiego autora we współczesnym krajobrazie intelektualnym⁶.

2. Realizm filozoficzny nie jest wyłącznie cechą tomizmu

Realizm jest dla von Hildebranda czymś ponadsystemowym, wyrażony przez tomizm czy fenomenologię różni się jedynie prezentowanym typem analizy. Jest tak dlatego, że obydwaj, fenomenolog czy tomista, badają rzeczywistość. Autor twierdzi, że w poszukiwaniu prawdy filozofia nie będzie ograniczała się do sa-

mej dyskusji nad koncepcjami, ale zapyta o zgodność z prawdą. Podkreśla, że nie wystarczy uznać za wystarczające, iż ścieżka wiodąca od jednego pojęcia do drugiego jest gładka i logicznie poprawna, ale przede wszystkim, jak pisze, „musimy być bardziej gorliwi w poszukiwaniu prawdy niż sprawdzaniu, czy coś jest

⁵ Dietrich von Hildebrand, *What is Philosophy?*, s. 224.

⁶ Tak uzasadnia J. H. Crosby, współzałożyciel „Dietrich von Hildebrand Legacy Project”, rosnące uznanie dla niemieckiego fenomenologa: „Von Hildebrand is a great thinker to know because he is distinctly modern in many ways. He made traditionalists a little nervous because on the one hand he was one of their greatest proponents when it came to the Latin Mass; he wrote passionately in defense of the Tridentine Mass and grieved its loss yet at the same time, while the typical traditionalist was a strict Thomist, he was a cutting edge philosopher out of this modern movement of phenomenology. It's also useful that he's got all the right credentials – you can go to Harvard or Princeton or Yale and they have to accept that with von Hildebrand you've got a really serious person. Aquinas is a blip in their weak sense of history but here's a person whose colleagues were Edith Stein and Heidegger. And you have the witness of his life – philosophical beliefs sealed in heroic living”. A. K. Assaf, *Dietrich von Hildebrand: Giving The Heart Its Due (Part 2) An Interview with Hildebrand Legacy Project Director*, Zenith, 2010. (23 July) <https://zenit.org/articles/dietrich-von-hildebrand-giving-the-heart-its-due-part-2/>, entry 2016., także we wspomnieniach drugiej żony: „The very word «phenomenology» triggers mistrust and suspicion among those who consider themselves to be «traditional philosophers». Jacques Maritain makes it clear that he does not endorse it as a valid philosophy”. Zob. A. von Hildebrand, *Dietrich von Hildebrand's Acquaintance with Early Phenomenology*, „*Quaestiones Disputatae*”, *Selected Papers on the Early Phenomenology: Munich and Göttingen*, vol. 3, No. 1, Fall 2012, s. 7. Piąty numer rocznika *Aletheia* poświęcony był realistycznej szkole fenomenologii: „This volume comprises the most complete secondary resource on the thought of Dietrich von Hildebrand, the background of his phenomenological realism, and its relation to the thought of other important thinkers such as Kant, Marcel, St. Thomas, and Nietzsche. The issue contains a previously unpublished work by E. Husserl, and a commentary by K. Schuhmann concerning the relation between Husserl and Hildebrand. Also included, and of interest to a variety of readers, is a historical treatise on the fight which Hildebrand led against the Nazi party, a fight which forced him into exile and nearly cost him his life. The most complete bibliography of Hildebrand's writings to date is included as a tool to further research in the philosophy of Hildebrand”. Zob. *Aletheia, An International Yearbook of Philosophy*, ed. J. Seifert, 1992.

zgodne z systemem filozofa, jakkolwiek by nie był wybitny⁷. Von Hildebrand przypomina, że konfrontacja z bytem w bezpośrednim żywym kontakcie zadaje kłam wielu absurdalnym teoriom, wydedukowanych błędnie na podstawie niewystarczających przesłanek⁸, a zaprzeczanie temu, co mówi rzeczywistość, to sztuczna kombinacja przesądów, nieuzasadnionych i wydumanych pseudoargumentów⁹. Co więcej, nawet filozofowie scholastyczni przez wieki pochłonięci byli wypaczoną obroną tomizmu¹⁰, gdzie pożądanie uzgadniania rzeczywistości bywało zastąpione przez zaangażowanie w obronę każdego szczegółu systemu arystotelejsko-tomistycznego. Tymczasem autor zwraca uwagę, że pytanie, czy tezy filozoficzne głoszono

nie przez niekatolickich czy katolickich filozofów są prawdziwe niekoniecznie jest ekwiwalentem pytania, czy znajdziemy je bezpośrednio, czy pośrednio w tożym, i dodaje, że jest to niesprawiedliwe wobec wielkich osiągnięć św. Tomasza¹¹. Wyjaśnia, że musimy chcąc pozostać wiernym koncepcji wielkiego filozofa, odkryć dane, z których zaczerpnął swój punkt wyjścia, początkową intuicję. Tym samym podkreśla von Hildebrand, że jedynym kryterium oceny systemu filozoficznego jest umiejętność opisanie rzeczywistości¹². Nie odwraca się od tradycji europejskiej filozofii klasycznej, ale przyznaje, że istnieje możliwość wypracowania nowej metody¹³. Dla naszych rozważań istotne jest, że w poszukiwaniu realizmu von Hildebrand nie

⁷ D. von Hildebrand, *The Dethronement of Truth w: The New Tower of Babel*, Chicago 1977, s. 94.

⁸ „The voice of being is so convincing that in the lived, immediate contact with it man forgets the different misconstructions he creates in reflecting theoretically upon it”. Tamże, s. 71. „In confronting being in an immediate, lived contact, reality gives lie to many absurd theories which are the result of abstract constructions”. Tamże, s. 77.

⁹ Pisze o każdej odmianie badania filozoficznego, która błędnie rozpoznaje rzeczywistość: „Some philosophers seem to confine true philosophical work to a mere elaboration of all consequences of the Thomist system, a work that can be achieved by intellectual acuteness without consulting reality. Others see the main task of philosophy to lie in an integration of modern scientific and psychological results without the system”. Tamże, s. 95.

¹⁰ Zwraca się również uwagę, że von Hildebrand miał do czynienia nie tyle z filozofią św. Tomasza, co z jej przeróżnymi odmianami.

¹¹ Tenże, *The Dethronement of Truth...*, s. 92-93.

¹² „Whether a Thomist or not, a true philosopher struggles to delve always deeper into the inexhaustible plenitude of being, to discover new aspects and truths; and in doing this he will be more faithful to reality than to a „system” which he has built up”. Tenże, *The Dethronement of Truth...*, s. 93.

¹³ „If we gratefully accept Aristotle’s distinction of the four causes and the metaphysical relations based on them, should we therefore ab ovo exclude the opossibility that there may be still other metaphysical principles than those discovered by Aristotle? Why should we have the right to explore being with the same unprejudiced approach and openness of intellect as did Aristotle? (...) Why should it be ab ovo excluded that unprejudiced analysis of being could in analogous way surpass Aristotle’s conquest of four causes, as his discovery surpassed the knowledge of the pre- Socratics?”. Tenże, *The Dethronement of Truth...*, s. 95-96. „We must come back to a lively continuation of the magnificent process of real philosophical eros leading from the pre-Socratics to Socrates, Plato, St. Augustine. St. Bonaventure, St. Thomas Aquinas, to a full restoration of the «wondering» before the cosmos in its depth. (...) Only philosophy eros, which reveals to us in all its rhythm the words of of St. Augustine: *Quod desiderat anima fortius quam veritatem*, can do away with the discredit of reason and truth and restore full respect for truth in all domains of life”. Tenże, *The Dethronement of Truth...*, s. 99.

jest przywiązany do tradycji tomistycznej¹⁴.

3. Poznanie aprioryczne jest odkrywaniem rzeczywistości

Fenomenolog stosuje metodę aprioryczną, przez którą rozumie poznanie bezpośrednio niezakłócone założeniami, czy wstępnymi interpretacjami. Ma ono cechy konieczności, ogólności, inteligibility i absolutnej pewności. Rozumie my dany przedmiot w bezpośrednim przedstawieniu. Autor pisze: „poznanie aprioryczne jest fundamentalną świetlistą nieprzemijającą bramą do królestwa prawdy absolutnej”, odpiera idealizm, subiektywizm, relatywizm, faktyczność poznania apriorycznego przewyższa nawet augustyńskie *Si fallor, sum*¹⁵, a „prawdy wieczne uzyskane w intuicyjnym poznaniu istoty, owe pulsujące blaskiem rozpoznania, można osiągnąć tylko na drodze apriorycznej”¹⁶. Przez aprioryczne poznanie stykamy się z przedmiotem, w istotności rozpoznajemy jej konstytu-

tywne elementy oraz zakorzenione w niej stany rzeczy¹⁷.

Zauważmy, że w poznawaniu apriorycznym, jak pisze von Hildebrand, mamy do czynienia z bytem, „byt styka się z innym bytem”¹⁸, „poznawanie jest duchowym zetknięciem z bytem”, „dotknięciem bytu”, jest to duchowe towarzyszenie, intencjonalne powtórzenie „aktu bycia”, zrozumienie, przyjęcie przedmiotu danego tu i teraz realnie, postrzeganie istotności¹⁹, „mowa bytu jest zasobem poznawczym”²⁰. Metoda fenomenologa polega na kontakcie z bytem, przez zagłębianie w istotę bytu czerpanie z niego stanu rzeczy²¹. Podobnie do metafizyków wychodzi od kontaktu z bytem i podobnie do Gogacza pisze o zdziwieniu, zdumieniu bytem. W poznawaniu filozoficznym spoglądamy na

¹⁴ Seifert sytuuje fenomenologię von Hildebranda w tradycji *philosophia perennis*: „This conception of phenomenology as authentic philosophy whenever it was properly practiced, establishes a profound link between phenomenology and tradition of *philosophia perennis* in its Aristotelian- Thomistic, Platonic- Augustian, as well as Cartesian- Leibnizian sense”. J. Seifert, *Editor's Introductory Essay*, w: D. von Hildebrand, *What is Philosophy?*, s. 8. Pisze on o związku z tomizmem egzystencjalnym Gilsona. Zob. tamże, s. 10. Na pokrewieństwo z egzystencjalizmem Marcela i metafizyką klasyczną w wersji egzystencjalnej Gilsona i Maritaina wskazują tłumacze *Czym jest filozofia?*, P. Mazanka, J. Sidorek. Zob. *Od tłumaczy*, w: D. von Hildebrand, *Czym jest filozofia?*, tłum. P. Mazanka, J. Sidorek, Kraków 2012, s. 24. Biesaga zauważa, że wśród interpretatorów znajdują się również tacy (B. Schwarz), którzy uważają fenomenologię von Hildebranda za „nową konceptualizację filozofii św. Tomasza”. Zob. T. Biesaga, *Dietricha von Hildebranda epistemologiczno- ontologiczne podstawy etyki*, Lublin 1989, s. 8.

¹⁵ D. von Hildebrand, *Czym jest filozofia?*, s. 142.

¹⁶ Tamże, s. 186.

¹⁷ Tamże, s. 200.

¹⁸ Tamże, s. 37.

¹⁹ Tamże, s. 45.

²⁰ Tamże, s. 77.

²¹ Tamże, s. 94.

byt ze zdziwieniem, „filozofia obejmuje swoim przedmiotem akt pewnego zdziwienia”²².

Poprawna interpretacja Hildebrandowskiego słowa „byt” musi brać pod uwagę, że oprócz określenia „byt” (*being*)²³, w tekstach autora w podobnym kontekście pojawiają się określenia: rzecz (*thing*), przedmiot (*object*), przedmioty (*entities*), istota (*essence*, *Dasein*) istotność (*essence*, *intelligible essence*, *essence*), fakty (*facts*). Oprócz tego autor pisze o zawartości bytu (*such-being*, *Sosein*, czyli swoistości²⁴), stanach rzeczy (*states of facts*), które poznajemy w kontakcie z bytem. Dotarcie do zawartości bytu (swoistości) jest przedmiotem poznania. Jego warunkiem jest struktura wyrażona przez trzy cechy: konieczność, inteligibilność, absolutną pewność²⁵. Von Hildebrand pisze, że „właściwą domeną filozofii jest wnikanie w istotności konieczne i poznawanie z istoty koniecznych, absolutnie pewnych stanów rzeczy”²⁶, poznanie filozoficzne „żywi się bezpośrednio, zrozumiałą prezentacją koniecznych i inteligibilnych istotności, pojmuje stany rzeczy zakorzenione w istocie w sposób

konieczny”²⁷. Zatem sam przedmiot poznania, mimo semantycznej zbieżności (byt, rzecz) jest zdefiniowany na sposób platoński, von Hildebrand nie posługuje się identyfikacją pryncypiów bytu charakterystyczną dla tomistycznej odmiany metafizyki klasycznej.

Ponadto „swoistość”, którą poznajemy, nie jest jednoznaczna z istnieniem przedmiotu²⁸. Fenomenolog wyjaśnia, że znajomość przedmiotu ma różne szczeble, nie odnosi się do istnienia (*Dasein*), ale do sposobu istnienia swoistości bytu (*Sosein*)²⁹. Badacz skupia się na badaniu samej istoty zawartości bytu. Byt dany w oglądzie intuicyjnym nie musi istnieć konkretnie, jednostkowo, wystarczy samo jego przedstawienie. Von Hildebrand pisze: „ujmujemy prawdę aprioryczną koncentrując się na istotności albo swoistości danego bytu, nie ma nawet miejsca na pytanie czy dany przedmiot istnieje czy nie”³⁰, nie jest najważniejsze realne doświadczenie istnienia, ponieważ pytanie filozoficzne, wyjaśnia von Hildebrand, nie polega tylko na doświadczeniu realnego istnienia, ale jest raczej ciągłym zapładnianiem umysłu

²² Tamże, s. 192. Gdyby sięgnąć do początków filozofii realistycznej, to w tym punkcie von Hildebrand jest Arystotelesowski.

²³ Jakby zdaje sobie z tego sprawę: „Wyczuwamy to, gdy uświadamiamy sobie, że metafizyka jest nazywana filozofią bytu realnego, zarówno możliwego jak i realnie istniejącego”. Coś co posiada „bytową godność”, tzn. „ukierunkowanie na istnienie realne” może stać się przedmiotem metafizyki. Tamże, s. 130.

²⁴ Korzystam z cytowanego tłumaczenia *Czym jest filozofia?*, gdzie „swoistość” oznacza *Sosein*, czy *such being*. Jest tłumaczone również jako „upozażenie bytu” przez T. Biesagę, np. w: T. Biesaga, *Dietricha von Hildebranda epistemologiczno-ontologiczne...*, dz. cyt. „Istotność” oraz „istota” pojawiają się w odniesieniu do *essence*.

²⁵ D. von Hildebrand, *Czym jest filozofia?*, s. 80.

²⁶ Tamże, s. 142.

²⁷ Tamże, s. 199.

²⁸ Tamże, s. 106.

²⁹ Tamże, s. 56.

³⁰ Tamże, s. 97.

przez bogactwo inteligibilnej istotności³¹. Różnica zatem między „bytem klasycznym” a Hildebrandowskim polega również na niekonieczności istnienia tego drugiego. Ta różnica uwidacznia się również przy rozróżnieniu przez autora dwóch rodzajów doświadczenia, istnienia (*Realkonstatierung*) i jakościowego uposażenia bytu (*Soseinserfahrung*). Gdyby przyjąć, że wobec tylu jednoznacznych stwierdzeń o ukierunkowaniu fenomenologii na realny, prawdziwy kontakt z rzeczywistością, a istnienie by-

tu jest przyjętym założeniem, to autor zbliżałby się w swojej metodzie do pewnych sformułowań metafizyki esencjalnej, gdy bada rzecz pod kątem istoty, swoistości. Jednakże takie stwierdzenie wymaga bardziej szczegółowej analizy i już w punkcie wyjścia zauważamy pewien słaby punkt. Otóż, jak wyżej wykazano, von Hildebrand nie posługuje się klasyczną metodą identyfikacji bytu, dlaczego zatem mielibyśmy otrzymać byt mający wszystkie cechy „bytu metafizyki klasycznej”?

4. Intuicja intelektualna (racjonalna) jako metoda postępowania badawczego

Poznanie realistyczne w metodzie von Hildebranda opiera się na intuicji racjonalnej³², wypytywanie rzeczywistości jest ciągle ponawianym intuicyjnym kontaktem z istotą przedmiotu, przenika je i przewodzi światło inteligibilnej istoty bytu. Intuicyjnie dana istotność (istota) oświetla nam drogę, ujmowanie stanów rzeczy jest poznaniem intuicyjnym.

Autor zdaje sobie sprawę, że pojęcie intuicji nie jest nowe i ma wiele znaczeń. Dlatego wyjaśnia, na czym polega rozumienie właściwe jego fenomenologii. W tym przypadku intuicja nie jest czymś wyłączonym z racjonalnej analizy, poza racjonalnym poznaniem, tajemniczym kontaktem czy wizją mistyczną. Dla von Hildebranda intuicja ma dwa znaczenia, szerokie, polegające na rozpostarciu się samoobecnego obiektu, mamy z nim do czynienia w spostrzeżeniu, i węższe, któ-

re nazywa intuicją racjonalną bądź intelektualną. To węższe znaczenie, będące bezpośrednio zrozumiałą prezentacją, możliwe jest w przypadku wysoce inteligibilnych koniecznych jedności swoistości (czyli istotności autentycznych) i zakorzenionych w nich koniecznych oraz inteligibilnych stanów rzeczy. Intuicyjna prezentacja polega na odsłonięciu się istoty przedmiotu i zawiera w sobie inteligibilność, którą rozumiemy dzięki intuicji.

Intuicja jest narzędziem poznawczym w obydwu przypadkach: gdy przedmiot jest obecny, jest to kontakt z tym, co dane bezpośrednio, bytem, rzeczą oraz gdy byt przedstawimy umysłowi, czyli jego konieczna, inteligibilna swoistość jest dana (samodana) przez wyobrażony przykład. Według von Hildebranda nie jest istotne, czy opieramy się na konkret-

³¹ Tamże, s. 213.

³² Tamże, s. 207- 211.

nika z tego stwierdzenia jednoznacznie subiektywizm, wskazuje jedynie na różnice w postrzeganiu intuicyjnym. Ponadto von Hildebrand twierdzi, że sfera poznania i prawdy nie są jednakowo dostępne wszystkim ludziom, mniemanie zaś, że tak jest, należy do milczących bezprawnych założeń⁴². Z powyższych

słów nie wynika sceptycyzm, ale raczej zauważenie oczywistego faktu, że zdolności ludzi się różnią. Jednakże niepokój może budzić indywidualizm i elitarność takiego stanowiska, jeśli przy określeniu kompetencji intuicji racjonalnej zabraknie obiektywnych weryfikowalnych kryteriów.

6. Racjonalność jest gwarantowana przez zaangażowanie filozofa

Zauważmy, jak rozstrzygające dla wyników badania fenomenologicznego jest indywidualne zaangażowanie filozofa. Von Hildebrand stosuje kategorię „dioniosłości” i pisze: „filozofia ma do czynienia z przedmiotami o znaczeniu głównym, są one obecne w całej swej ontycznej przewadze przed duchowym spojrzeniem filozoficznie szukającego i poznającego podmiotu”, „są one czymś więcej niż samym tylko przedmiotem poznania, warunkuje to szacunek oraz «podniosłość» poznania, nie jest ono tak neutralne jak poznanie innych nauk⁴³, a także: „w filozofii tęsknota za kontemplacyjnymi zaślubinami poznawczymi należy do jej najbardziej własnego nastawienia, tęsknota ta przenika cały jej (filozofii) proces poznawczy nadając mu tak charakterystyczną dla filozofii podniosłość i emocjonalność⁴⁴. Bliski głęboki kontakt z bytem jest dostępny we wszystkich głębokich przeżyciach, gdy

odślania się nam piękno lub ulegamy głębi jakiegoś rozpoznania. Twierdzi, że ujmujemy wtedy przedmiot „z pewną szczególną przytomnością⁴⁵. Również, jak pisze, „w etyce przeżywanie filozofa musi być głębokie, kontakt z żywym światem decyduje o wartości wypowiedzi filozofa⁴⁶, co więcej „aktualizacja organu filozoficznego wymaga duchowego zapалу⁴⁷. Tym samym von Hildebrand kieruje uwagę na uczucia, a jednocześnie na ducha, co jest dla niego zabiegiem charakterystycznym. Zagadnienie uczuć, emocji, afektywności jest uważane za przełom, którego dokonali następcy Brentano i Husserla, i choć zdajemy sobie sprawę, że fenomenologia zajmuje różne stanowiska, to możemy zaznaczyć, iż jej osiągnięciem jest, przypisywana również von Hildebrandowi, „rehabilitacja uczuć” przez wyodrębnienie uczuć intencjonalnych. Gdyby poszukać źródeł Hildebrandowskiej

⁴² Tamże, przyp. 64, s. 216.

⁴³ Tamże, s. 185.

⁴⁴ Tamże, s. 186.

⁴⁵ Tamże, s. 195.

⁴⁶ Tamże, s. 197.

⁴⁷ Tamże, s. 202.

koncepcji, znajdujemy je wcześniej niż w teorii Schelera. Sięga ono samych początków, do uważanego za najwybitniejszego twórcę ruchu, mianowicie Johanesa Dauberta. Myśliciel pozostaje w cieniu, ponieważ niczego nie opublikował⁴⁸, jednakże jego wpływ jest niepodważalny. Rozważania Dauberta (dostępne oryginalnie w monachijskich manuskryptach) wskazują, że myśliciel pracował nad koncepcją wczucia i zagadnieniem wczucia w osobę i poznawany przedmiot⁴⁹. Zainteresowanie afektyw-

nym postrzeganiem rzeczywistości okazuje się nieodłączne z fenomenologią. Tym samym von Hildebrand jest konsekwentnym uczniem, kontynuatorem sposobu myślenia i postrzegania świata charakterystycznym dla tego ruchu. Na tym fundamencie wypracował oryginalny pogląd na istnienie uczuć duchowych, które są filarem koncepcji serca, miłości, czy afektywnej odpowiedzi na wartość. Zgodnie z tym poglądem afektywność może stanowić podstawę racjonalnego rozpoznania.

7. Zakończenie

Powyższa krótka analiza pozwala na wniosek, że von Hildebrand ani w sposobie definiowania bytu, ani w sposobie dochodzenia do pryncypiów bytu nie jest bliski Akwinacie, mimo zauważalnych podobieństw i zadeklarowanego punktu wyjścia, którym ma być dotarcie do rzeczywistości i kontakt z bytem. Jest to kluczowe, ponieważ byt i metoda identyfikacji pryncypiów składają się na metafizyczny realizm poznawczy. Hildebrandowski realizm poznawczy byłby oparty na odmiennych podstawach. Intencjonalność, wyrażająca się w zwrotach „chce”, „zmierza”, „podąża”, wymagałaby zbadania, czy jest metaforą, czy von Hildebrand nie zauważył, że tak wyrażone poznanie jest silnie nacechowa-

ne dążeniowością, intencją „w kierunku” realnego kontaktu.

Nowość propozycji niemieckiego myśliciela, którą jest nie tyle intuicja intelektualna, czy jak zaproponował tłumacz polskiej wersji, racjonalna, ile element afektywny, dodatkowo przesądzający o trafności rozstrzygnięć, jest chyba najbardziej intrygującą propozycją niemieckiego myśliciela. Von Hildebrand wskazuje na afektywność, emocjonalność tam, gdzie metafizyka św. Tomasza wskazuje na intelektualizm. Racjonalizm fenomenologiczny byłby oparty na afektywności, ściślej mówiąc na racjonalnym, afektywnym, podniosłym wglądzie bądź w istniejący byt, bądź w jego istotową zawartość. Jest to z pewnością rozwiązanie niemożliwe do zaistnienia w ra-

⁴⁸ „Johannes Daubert był osobliwą postacią. Zdaniem wszystkich moich przyjaciół monachijskich, którzy mi o nim opowiadali, był on tam najmądrzejszym filozofem. Nigdy jednak nie napisał ani słowa – i dziś nikt nie może stwierdzić, co wiedział i co zrobił w filozofii Daubert. W pewnym jednak sensie był on centralną postacią grupy monachijskiej”. R. Ingarden, *Wstęp do fenomenologii Husserla. Wykłady wygłoszone na Uniwersytecie w Oslo, (15 wrzesień – 17 listopad 1967)*, tłum. A. Półtawski, PWN, Warszawa 1974, s. 32.

⁴⁹ D. R. Sobota, *Narodziny fenomenologii z ducha pytania*, Warszawa 2017, s. 312-316 oraz s. 392-393.

mach metafizyki klasycznej, budowanej w obszarze systemu św. Tomasza. Nie ma również wspólnej płaszczyzny, aby jakkolwiek element teorii racjonalnego

poznania intuicyjnego uznać za uzupełnienie lub kontynuację metafizyki klasycznej w wersji tomistycznej⁵⁰.

⁵⁰ Mimo że zauważeni w tekście interpretatorzy sugerują podobieństwo myśli von Hildebranda z metafizyką lub konieczność poddania jej analizie według metafizycznych kryteriów, są również odmienne głosy, które byłyby najbliższe samemu fenomenologowi, który uważał swoją metodę za całkowitą i samodzielną w dotarciu do prawdy o rzeczywistości: „Doświadczenie uposażenia jakościowego, które jest podstawową metodą fenomenologii Hildebranda, nie daje tylko wglądu w istotę danego przedmiotu, lecz jednocześnie daje wyjaśnienie, dlaczego on jest jaki jest. Nieporozumieniem jest więc twierdzenie, że opis fenomenologiczny jest czystą deskrypcją, która potrzebuje jeszcze ostatecznościowego wyjaśnienia w ramach teorii bytu. Badania fenomenologiczne są w tym rozumieniu słów ostateczne i nie potrzebują żadnych innych wyjaśnień czy dopełnień poznawczych. Zob. K. Stachewicz, *W poszukiwaniu podstaw moralności. Tomistyczna etyka prawa naturalnego, a etyka wartości D. von Hildebranda*, Kraków 2001, s. 214. Jak wiemy, wyjaśnienie, dlaczego istota jest, jaka jest, dane jest intuicyjnie.

Dietrich von Hildebrand's Phenomenological Realism in Discussion with St. Thomas Aquinas' Metaphysics

Key words: affectivity, rationalism, phenomenological realism, metaphysical realism, Dietrich von Hildebrand, St. Thomas Aquinas

What follows is an introductory investigation into phenomenological realism represented by Dietrich von Hildebrand, who builds his system on the rational intuition supported with spiritual affectivity in the form of intentional responses. In that context we turn our attention to metaphysical realism represented by St. Thomas Aquinas. Even both authors are

strongly committed to what really exist we notice the entirely different philosophical grounds they employ. For that we focus on these essential features of two aforementioned schools to show whether they could be considered as parallel, complimentary or rather incomparable when cognitive realism is considered.

Nota o Autorach

Artur Andrzejuk – prof. dr hab., prof. zwyczaj. Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (UKSW), na którego Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej kieruje Katedrą Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej oraz Sekcją Historii Filozofii. Autor szeregu publikacji z zakresu filozofii i teologii średniowiecznej, tomizmu, etyki i klasycznej filozofii człowieka. Interesuje się problematyką uczuć, sprawności i cnót moralnych, relacji osobowych. Jest uczniem Profesora Mieczysława Gogacza.

Izabella Andrzejuk – dr, wykładowca w Wyższej Szkole Stosunków Międzynarodowych i Amerykanistyki oraz Wyższej Szkole Komunikowania Politologii i Stosunków Międzynarodowych. Wielokrotnie wygłaszała wykłady i referaty w Londynie na zaproszenie PUNO, IPAK-u oraz PON UJ (Polskiego Ośrodka Naukowego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Londynie). Jest autorką wielu artykułów o tematyce filozoficznej. Zainteresowania naukowe: historia filozofii (arystotelizm, tomizm, filozofia polska); filozofia, etyka, klasyczna teoria człowieka, filozoficzne podstawy mistyki. Napisała książkę pt. *Filozofia przyjaźni. Tomasz z Akwinu* (Warszawa 2007).

Karolina Ćwik – mgr, magister teologii, doktorantka w Katedrze Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej UKSW. Przygotowuje rozprawę doktorską na temat filozoficznego rozumienia *Verbum Incarnatum* w tekstach św. Tomasza z Akwinu. Laureatka Nagrody im. Prof. Mieczysława Gogacza za pracę magisterską pt. *Przyrodzona i nadprzyrodzona wizja szczęścia w ujęciu św. Tomasza z Akwinu*, która powstała pod kierunkiem ks. dra hab. T. Stępnia. Jej zainteresowania naukowe skupiają się wokół metafizyki Akwinaty, relacji wiary i rozumu oraz etyki. Jest członkiem Stowarzyszenia Teologów Moralistów.

Kingsley C. Ekeocha – is a doctoral student of the John Paul II Catholic University of Lublin (KUL). He holds a bachelor's degree in philosophy and theology from the Pontifical Urban University Rome and a master's degree in philosophy from KUL. He is currently researching on realistic cognition with particular reference to the thoughts and works of Mieczysław A. Krąpiec.

Jacek Grzybowski – ks. dr hab., prof. UKSW. Adiunkt na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej UKSW i wykładowca na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie. Autor książek i artykułów naukowych z dziedziny filozofii polityki, filozofii kultury i historii filozofii. W swoich pracach podejmuje problematykę filozoficznych inspiracji i źródeł współczesnych zagadnień kulturowych i cywilizacyjnych. Ostatnio opublikował: *Byt, tożsamość, naród. Próba wyjaśnienia formuły „tożsamość narodowa” w perspektywie metafizyki* (Kęty 2012); *Mysł filozoficznie – myśl politycznie! Analiza i ocena historycznokulturowych rąj filozofii polityki* (redakcja, Warszawa 2013); *Cosmological and philosophical world of Dante Alighieri. The Divine Comedy as a medieval vision of the universe* (Frankfurt am Main 2015);

Natalia Herold – mgr, absolwentka prawa i administracji na Uniwersytecie Gdańskim (lic.) i Uniwersytecie Warszawskim (mgr). Interesuje się filozofią klasyczną, a w niej szczególnie etyką i pedagogiką.

Richard Kalka – Ks. dr, Centre de Recherche Philosophique Saint Thomas d'Aquin (Paryż). Obronił rozprawę doktorską na temat statusu ontologicznego relacji międzyosobowych na Uniwersytecie Paryż IV Sorbona. Wykładał filozofię tomistyczną na Uniwersytecie Paryż XII (Creteil) w latach 1981-1985.

Marcin Karas – prof. dr hab., historyk filozofii - pracuje w Zakładzie Filozofii Polskiej Instytutu Filozofii UJ. Prowadzi badania z historii idei i z filozofii średniowiecznej, jest autorem ponad 180 publikacji. Ostatnio zajmuje się głównie kosmologią wczesnonowożytną i filozofią dziejów. Opublikował m. in. książki: *Koncepcja czasu w pismach Williama Ockhama* (Kraków 2003), *Natura i struktura wszechświata w kosmologii św. Tomasza z Akwinu* (Kraków 2007), a także prace: *Z dziejów Kościoła. Ciągłość i zmiana w Kościele rzymskokatolickim w XIX i XX wieku* (Sandomierz 2008), *Integryzm Bractwa Kapłańskiego św. Piusa X* (Kraków 2008), czy też *Historiozofia Teilharda de Chardin wobec tradycyjnej myśli chrześcijańskiej* (Kraków 2012), liczne artykuły (45) oraz przekłady (43).

Jakub Kośka – ks. mgr, absolwent Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku. Tytuł magistra uzyskał na Wydziale Teologicznym UMK w Toruniu. W 2013 r. skierowany na studia na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej UKSW w Warszawie. Obecnie doktorant w Katedrze Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej. Przygotowuje rozprawę,

w której analizuje dorobek prof. Wiktora Wąsika, ze szczególnym uwzględnieniem jego koncepcji historii filozofii polskiej, a także wpływu arystotelizmu na kształtowanie się polskiej myśli filozoficznej. Uczestniczy w konferencjach, publikował m.in. w „Ateneum Kapłańskim” i „Studiach Pelplińskich”.

Tomasz Pawlikowski – dr hab., prof. Wyższej Szkoły Edukacji Zdrowotnej i Nauk Społecznych w Łodzi, absolwent ATK, doktor UW. Autor czterech książek o tematyce filozoficznej. Ostatnią była monografia *Prawda następstwem istnienia. Problem prawdy w interpretacji św. Tomasza z Akwinu*, Wydawnictwo (Lublin 2013). Ponadto autor jednej książki historycznej, kilkudziesięciu artykułów naukowych, 127 haseł w Powszechnej Encyklopedii Filozofii i 32 w Encyklopedii Filozofii Polskiej, a także ponad 20 pomniejszych publikacji (hasła w Encyklopedii Katolickiej, Wielkiej Encyklopedii PWN, recenzje).

Mateusz Penczek – dr, absolwent psychologii i filozofii na Wydziale Filozoficznym UJ. Stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie filozofii uzyskał w 2010 r. na Wydziale Filozoficznym UJ na podstawie rozprawy „Wola i intelekt w filozofii Tomasza z Akwinu”. Adiunkt w Zakładzie Pedagogiki Specjalnej w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

Ewa Agnieszka Pichola – mgr, absolwentka Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej UKSW. Obecnie doktorantka, kontynuuje badania w Instytucie Filozofii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Przygotowuje rozprawę, w której analizuje dorobek Dietricha von Hildebranda z perspektywy obecności wątków modernistycznych w pismach niemieckiego fenomenologa. Interesuje się zagadnieniami z pogranicza metafizyki i psychologii, a dokładnie filozoficznych podstaw koncepcji psychologicznych i antropologicznych aspektów prawdy. Publikuje, uczestniczy w konferencjach, tłumaczy w j. angielskim.

Jan Pociąg – inż., magister teologii. Obronił rozprawę doktorską w Instytucie Filozofii UJ na temat związków filozofii ks. prof. Tadeusza Wojciechowskiego z odkryciami fizyki i biologii dwudziestego wieku (2017). Autor artykułu „Piotra Semenki próba odnowy filozofii klasycznej” (RT 5(2016)). Uczestnik X Międzynarodowego Kongresu Ontologicznego w San Sebastian (2012), gdzie wygłosił referat „The Wave-Corpuscle Duality of Matter and the Nature of the Universe”. Jego zainteresowania naukowe skupiają się wokół

aktualizacji tomizmu w oparciu o współczesny obraz świata opracowany przez nauki przyrodnicze. Jest członkiem Sodalicji Świętej Jadwigi Królowej.

Michał Zembrzuski – dr, adiunkt w Katedrze Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej UKSW. Pracę doktorską poświęcił tematyce zmysłów wewnętrznych w koncepcji św. Tomasza z Akwinu. Interesuje się problematyką epistemologiczną w starożytności i średniowieczu, a szczególnie problematyką pamięci i teorią intelektu możliwościowego i czynnego. Jest współredaktorem książek w serii „Opera Philosophorum Medii Aevii”. W jej ramach w 2012 opublikował autorską monografię zatytułowaną: *Tomasz z Akwinu. Komentarz „O pamięci i przypominaniu”*.